

El dia 1 de febrer de 1908 varen arribar a Montpeller els representants de totes les terres que formaven el regne d'Aragó, fent una franca y curiosa entrada, essent rebuts a casa de la ciutat d'una manera íntima, cambiantse afectuoses salutacions. L'endemà, dia 2, a les deu, començaven propiament les festes del centenari. Potser l'únic vestigi que resta en peu del Montpeller que va veure 'l rey en Jaume I, es la torra dels Pins, que es també la darrera de les vinticinch torres que dentellejaven en les muralles que voltaven la ciutat. Sota l'inscripció provençal que en honor del gran rey posaren l'any 1890 en celebració del sisè centenari de l'Universitat de Montpeller, Barcelona hi collocava ara una branca de llorer. Parlaren M. Carlier, arquitecte y president de la Comissió de les festes y, pels nostres, el diputat Sr. Puig y Cadafalch. La recepció oficial va ferse al bell *foyer* del nou Teatre Municipal, un dels més importants edificis de Montpeller. Mentre 's pujava la gran escala, una música militar tocava 'ls himnes oficials dels dos països; el *maire* M. Briou, que es rossellonès, donava la benvinguda y diverses representacions de Catalunya, de Mallorca, de Valencia y d'Aragó trobaven frases enaltides y d'agraïment. Al vi d'honor gaire bé totes les autoritats eren presents, y entre hostes y hostatjats s'entaularen les converses y se comunicaren impressions. A la tarde una cerimonia literaria va tenir lloch a la bonica y ben disposta sala de concerts del Gran Teatre. La sala y les galeries eren plenes de gom a gom, abundanthi les dames. Les obres musicals que, alternant ab els discursos, més impresionaren als delegats, foren una sardana de 'n Pep Ventura, «El cant de la juglaresa» de 'n Pedrell y una cansó llenguadociana composició de Mme. Aublas. Varen parlar M. Carlier, que presidia, en Puig y Cadafalch, en Puig y Alfonso per Barcelona, els representants de Saragoça y de Girona, mossèn Bofarull pels de Tarragona, en Picó y Campamar en nom de Mallorca, el doctor Barberà en el de Valencia; llegiren poesies alusives a l'acte els felibres Fournet, Fédière, el *capoulié* Devoluy, en Combes y el nostre Francesch Matheu, tancant l'Arnavielle, ànima de les festes. Al vespre se 'ns va oferir el banquet fraternal dels felibres: el *capoulié* havia vingut duent la copa que 'ls poetes catalans oferiren als de Provença, la copa que va inspirar al patriarca Mistral el programa poètic que 's canta en tota *felibrejado*. Dels felibres de Montpeller y del *Clapas* poch n'hi mancaven; tots plegats eren un centenar els que s'asseien al voltant de les taules, y el gay sopar transcorregué no parant les animades converses fins que arribà 'l moment solemniat: s'aixecà 'l *capoulié* y la seva frase penetrant omplia 'ls sentits de dolcesa; després, ab un aire seriós, mirant llunyanies cantà l'Arnavielle: *Provençau, veici lo coupo Que nous ven di catalan...* y les cent veus entonaren la màgica represa: *Coupo santo E versanto...* La copa anava circulant y cadescú, abans d'acostar-la als llabis, diu el seu brindis y deixa anar un bocí d'enginy, uns inspirat, altres no; uns curt y senzill, altres llarch; uns precís, altres complicat; però tot ho domina un amor a la llengua provençal y a la llengua catalana y a tot allò que les llengües renai-xents solen dur darrera.

Acabades propiament les festes, el delegat de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (de recent fundació y que no havia publicat encara no més que 'ls primers dos fascicles) visità d'intent l'Universitat, en especial la facultat de Lletres, l'Arxiu instalat a la torre dels Pins, la biblioteca (que compta ab una fornida secció de llibres catalans, gracies a la lliberalitat del bibliotecari), el notable museu Fabre, repartint el nostre reglament y l'informació de la biblioteca Aguiló, explicant les publicacions que 's preparaven y els bons auguris ab que començava la nostra Biblioteca de Catalunya, trobant per tot arreu no més que simpaties y bones disposicions envers el nostre jove INSTITUT. A Montpeller existeix un benemèrit organisme, que es la *Société des Langues romanes*, que fa més de cinquanta anys que publica el seu butlletí, en el qual havien collaborat en Milà y Fontanals y en Balaguer y Merino; per aquest butlletí quasi han passat els més eminents provençalistes y la seva consulta es indispensable pera 'ls nostres estudis. Com que la *Société* no té local y tramet els seus llibres a la biblioteca de la Facultat de Lletres, el nostre delegat feu la visita als seus actuals membres més actius: al fonetista M. Grammont, al provençalista M. Coulet y a altres professors de la Facultat de Lletres, com MM. Merimée y Amade, no tenint la bona fortuna de trobar a M. Castets. Ab tots se tractà de plans de treball y d'estudi, així com de l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. D'aquestes relacions establertes, algunes han donat fruit. — J. M. T.

Homenatge a D. Manuel Milà y Fontanals

Els *Jochs Florals de Barcelona*, ab motiu del cinquantenari de llur restauració, van promoure la celebració d'un homenatge en honor del sabi mestre que va ser el seu primer president.

L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS, desitjós de contribuir a honrar la memòria del que va iniciar a Catalunya en els mètodes moderns de l'investigació crítica, a la que portà una severa escrupulositat y serena parsimonia científica, desconegudes abans en la nostra terra, va adherir-se desde'l primer moment a la seva glorificació, delegant pera formar part de la Comissió Executiva a D. Miquel S. Oliver. Varies foren les solemnitats que ab aquest motiu se celebraren, però d'elles sols tenen cabuda en aquesta *Crònica* la vetllada que li va dedicar l'*Ateneu Barcelonès*, el dia 9 de maig, y la sessió Acadèmica de l'Universitat de Barcelona.

En les dugues el Sr. D. Marcellí Menéndez Pelayo, que vingué expressament pera concòrrer a l'Homenatge, va llegirhi una *Semblança literària del doctor D. Manuel Milà y Fontanals* (1), en la que's fixa de mà mestra y ab l'escalf de la més sincera simpatia, la personalitat den Milà, entre altres, en els seus aspectes principals de provençalista, iniciador del folk-lore a Catalunya, revelador de l'èpica castellana de l'Edat Mitja y mestre d'estètica. D'aquest lluminós estudi crítich s'en desprèn ademés la visió exacta del ambient espiritual en que's movia la generació contemporània den Milà, alguna de les figures de la qual, com la del filosof Llorens y Barba, hi apareix retratada ab extraordinari relleu. En la sessió de l'Universitat de Barcelona va llegirhi també un breu discurs del Sr. D. A. Rubió y Lluch, successor del Dr. Milà en la Càtedra de Literatura, y després d'uns curts parlaments dels Srs. Rector y Vicerector va inaugurar-se un bust del mestre que tant va honrar el claustre de professors de Barcelona.

Un altre discurs, que mereix també d'esser citat aquí, fou el que llegí el Sr. D. J. Franquesa y Gomis el dia que va descobrir-se el bust que'l Consistori dels Jochs Florals va dedicar al seu primer president en el Parch de Barcelona, y tampoch entre els molts articles que en diaris y revistes aparegueren ab motiu de l'Homenatge, pot deixarse de mencionar el que publicà D. Ramon D. Perés, en la revista *Cultura Española* (Agost 1908) ab el títol de *Milà y Menéndez Pelayo*.

Finalment la Comissió de l'Homenatge publicà un volum en el que hi colleccionà les obres escrites en català per D. Manuel Milà (2), precedides d'un pròlech de Mossen Jaume Barrera y acompanyades d'una bibliografia dels seus escrits deguda al Sr. D. J. Roig. Els treballs inclosos en aquest volum, que no figuren en l'edició de les *Obras Completas*, son els següents:

La gran Cartuixa, traducció de Bonaparte Wyse (*Lo Gay Saber*, 1868).

Esperansa, poesia (*Revue des langues romanes*, 1877).

Himne matiner, poesia (*Lo Gay Saber*, 1879).

Noteta catalanista (*Lo Gay Saber*, 1880).

Necrologia de N' Andreu Balaguer y Merino (*Revue des langues romanes*, 1884).

El Sr. D. Joan Fastenrath.

Ens es precis registrar en aquest ANUARI de 1908, la mort ocorreguda dins el mateix any, de l'ilustre hispanòfil y molt bon amich de Catalunya Joan Fastenrath, conegut de fa molt temps per l'obra de divulgació de les lletres y glories espanyoles a la seva patria Alemanya. No fou un simple traductor posat a arromançar en la seva llengua les produccions estrangeres que li semblaven més interessants, sino un actiu y devotissim propagador de les nostres ccses, atret per l'entusiasme y la simpatia, molt més encara que per la freda curiositat de l'erudició.

No es d'aquest lloch recordar, un per un, tots e's seus treballs expositius y les seves versions en llengua germànica, que formen una llarga bibliografia, com tampoch retreure el coneixement acurat que tenia dels idiomes hispànichs, dels quals era conreador freqüent y ple de competencia. Però en la relació especial de Catalunya devem recordar la seva vinguda a Barcelona ab motiu dels Jochs Florals de 1890 y la introducció dels mateixos en la seva ciutat nadiua de Colunya, aon també s'hi celebren a semblança dels nostres, el primer diumenge de maig de cada any.

D'aquell viatge, en companyia de sa honorable esposa la gentil magyaresa Clara Goldman, que aquell any va esser Reina dels nostres Jochs Florals, y de la fundació que la festa poètica de Catalunya li havia suggerit, volgué recordarsen a l'hora de la mort, qu'es l'hora de les fidelitats supremes, disposant una deixa de deu mil marschs a favor de l'institució barcelonina.

(1) Barcelona, Gili, 1908. — Un foll. de 80 pàgs.

(2) *Obres catalanes den Manuel Milà y Fontanals*. Gustau Gili, editor. Barcelona, 1908. — VIII — 378 pp. — Preu: 4 pessetes.